

РОЗДІЛ V. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО; ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО

УДК 343.231: 349.6

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ РОДОВОГО ОБ'ЄКТА ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ

Буканов Г.М., к.політ.н., доцент

*Запорізький національний технічний університет,
вул. Жуковського, 64, м. Запоріжжя, Україна
vip.gregorov@mail.ru*

У статті досліджуються актуальні проблеми визначення родового об'єкта злочинів проти довкілля. Аналізуються наукові погляди, теоретичні положення та законодавство в цій сфері. Пропонується власне визначення родового об'єкта цих злочинів.

Ключові слова: родовий об'єкт злочинів, злочини проти довкілля, суспільні відносини, навколишнє природне середовище, природні ресурси.

ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ РОДОВОГО ОБЪЕКТА ПРЕСТУПЛЕНИЙ ПРОТИВ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ

Буканов Г.Н.

*Запорожский национальный технический университет, ул. Жуковского, 64, г. Запорожье, Украина
vip.gregorov@mail.ru*

В статье исследуются актуальные проблемы определения родового объекта преступлений против окружающей среды. Анализируются научные взгляды, теоретические положения и законодательство в этой сфере. Предлагается собственное определение родового объекта этих преступлений.

Ключевые слова: родовой объект преступлений, преступления против окружающей среды, общественные отношения, окружающая природная среда, природные ресурсы.

ENVISAGE THE GENERIC OBJECT CRIMES AGAINST THE ENVIRONMENT

Bukanov G.M.

*Zaporizhzhya national technical university, Zhukovsky str., 64, Zaporizhzhya, Ukraine
vip.gregorov@mail.ru*

The article deals with the problem of determining actual generic object crimes against the environment.

It is well known that the object is an indispensable element of any of the crime. Targeted has crucial theoretical, practical and informative value for assessing social and legal nature of the offense, the severity of harm caused by the crime, classifying the act and solve many practical problems.

Determination of the object offense allows us to determine the social and legal nature of the offense and its socially dangerous consequences, find the appropriate action limit criminal law. The facility has a considerable influence on the content of other objective evidence of a crime and can correctly identify them. It is also believed that without a precise definition of the object of the crime cannot imagine the essence of criminal acts caused damage.

In the legal literature focuses on some object definition of crimes to the environment. Paying tribute to the work of scientists who have studied this issue, we must admit that the level of research seems inadequate. In the theory of criminal law made him controversial point of view, in connection with the jurisprudence experiencing serious difficulties. And so we must examine and summarize expressed opinions and offer their own position on this problem.

The objectives of the paper are to address the pressing problems of definition of generic object crimes against the environment. Scientific views, theoretical principles and legislation in this area analyzed.

Having examined the diversity of existing opinions about what is the object of the crime, inclined to the one whereby the target of a "social relations which infringes crime, causing some damage to them, and are placed under the protection of the criminal law".

Under Article 50 of the Constitution of Ukraine everyone has the right to a safe and healthy environment and to compensation violation of this right the damage and in accordance with Article 66 of the Basic Law shall not harm nature and recover damages caused by it.

Plenum of the Supreme Court of Ukraine Resolution “On judicial practice in cases of crimes and other offenses against the environment” of December 10, 2004 № 17 also rightly notes that crimes and other offenses against the environment against social relations in the field of constitutional right to a safe environment and health, use, preservation and restoration of natural resources, environmental security, prevention and elimination of the negative impact of economic and other human activities on the environment, the preservation of the genetic stock of wildlife, landscapes and other natural complexes, unique territories and natural objects related to the historical and cultural heritage.

Thus, analyzing the expressed viewpoints on this issue, given that generic object crimes should include specific targets and cover major immediate objects socially dangerous acts that are part of this group (of the genus, species) crimes, given the classification of offenses under consideration depending on the immediate object of attack, the actual wording of the definition proposed generic object crimes against the environment in which it is necessary to understand public relations issues, that is in environmental safety, the established order of use of land and its mineral, vegetable and wildlife, protection of air and water, as well as the established order of forest management.

Key words: generic object crimes, crimes against the environment, public relations, environment, natural resources.

У статті досліджуються актуальні проблеми визначення родового об'єкта злочинів проти довкілля.

Загальновідомо, що об'єкт є обов'язковим елементом будь-якого складу злочину. Об'єкт злочину має визначальне теоретичне, практичне й пізнавальне значення для оцінки суспільної та юридичної сутності злочину, тяжкості заподіяної злочином шкоди, кваліфікації діяння й вирішення багатьох інших практичних завдань.

Встановлення об'єкта злочину дозволяє з'ясувати соціальну та юридичну сутність вчиненого злочину, його суспільно небезпечні наслідки, знайти межу дії відповідної кримінально-правової норми. Об'єкт значною мірою впливає на зміст інших об'єктивних ознак складу злочину та дозволяє правильно їх визначити. Вважається також, що без точного визначення об'єкта злочину неможливо уявити сутність заподіяної злочинним діянням шкоди. Об'єкт (від лат. *objectum*) – предмет, явище, на який спрямовується будь-яка діяльність [1, с. 307]. Об'єкт злочину – це те, на що спрямовується діяння винного.

У юридичній літературі певна увага приділяється визначенню об'єкта злочинів проти довкілля. На монографічному рівні цю проблему досліджували С.Б. Гавриш [2] та В.К. Матвійчук [3]. Віддаючи належне роботам зазначених та інших учених, слід визнати, що рівень наукового дослідження об'єкта злочинів проти довкілля вважаємо занадто низьким. У теорії кримінального права про нього висловлено суперечливі позиції, у зв'язку із чим судова практика зазнає серйозних труднощів. Тому виникає необхідність дослідити й підсумувати висловлені точки зору та запропонувати власну позицію щодо зазначеної проблеми.

Метою статті є вирішення актуальних проблем визначення родового об'єкта злочинів проти довкілля.

У теорії кримінального права існують різні думки щодо сутності й змісту об'єкта злочину, згідно з якими ними можуть виступати суспільні відносини, цінності, правове благо, інтереси, норма права в її реальному бутті, людина, сфери життєдіяльності людей.

Серед найбільш поширених сучасних концепцій об'єкта злочину в теорії кримінального права В.К. Гришук виділяє такі:

- 1) об'єкт злочину – охоронювані кримінальним законом суспільні відносини (В.Я. Тацій, М.Й. Коржанський, М.І. Бажанов, А.В. Савченко, Б.О. Кирись, В.О. Навроцький, Н.О. Гуторова, Ю.Л. Шевцов та інші вчені);
- 2) об'єкт злочину – соціальні блага (цінності), що охороняються кримінальним законом (П.С. Матишевський, Є.В. Фесенко, С.Б. Гавриш);
- 3) об'єкт злочину – людина незалежно від віку, розумового розвитку, соціального статусу тощо (Г.П. Новосолов);
- 4) об'єкт злочину – окремі особи або багато осіб (І.Я. Козаченко, З.А. Незнамова);
- 5) об'єкт злочину – охоронювані кримінальним законом соціально значимі цінності, інтереси, блага (А.В. Пашковська, А.В. Наумов);
- 6) об'єкт злочину – суспільні відносини, які є відповідним порядком, встановленим приписами правових норм, а також соціальні блага (Г.В. Чеботарьова);
- 7) об'єкт злочину є двояким: соціальна оболонка завжди є першим об'єктом, а всі інші об'єкти

перебувають усередині цієї оболонки (В.М. Трубніков);

- 8) об'єкт злочину – охоронюваний кримінальним законом порядок суспільних відносин (О.М. Костенко, П.П. Андрушко, А.В. Ландіна) [4, с. 165].

За радянських часів об'єкт злочину розглядався переважно крізь призму суспільних відносин. Уже в перших підручниках кримінального права підкреслювалося, що об'єктом будь-якого злочину є суспільні відносини, які охороняються апаратом кримінально-правового примусу [5, с. 129].

В.Я. Тацій зазначає, що об'єктом злочину є ті суспільні відносини, на які посягає злочин, завдаючи їм певної шкоди, і які охороняються законом про кримінальну відповідальність [6, с. 167].

Останнім часом у кримінальному праві спостерігається певний відхід від такого однозначного трактування поняття об'єкта злочину. Зокрема, А.В. Наумов зауважує, що теорія об'єкта злочину як суспільних відносин «спрацьовує» не завжди, а отже, не може визнаватися універсальною. Він висловлює думку про доцільність повернення до теорії об'єкта злочину як правового блага, висловленої ще наприкінці ХІХ століття в межах класичної й соціологічної шкіл кримінального права [7, с. 91-92]. На думку О.М. Кривулі та В.М. Куца, сьогодні не існує жодних підстав для повсякденного звертання правознавця до такої високої філософської категорії, як суспільні відносини, особливо для оперування нею під час визначення об'єкта злочину. Категорійний статус суспільних відносин більшою мірою відповідає досить абстрактному рівню соціально-філософської думки про суспільство [8, с. 71].

В.М. Трубніков пропонує назвати суспільні відносини «соціальною оболонкою» та представити їх у вигляді сукупності суспільних відносин, які формуються як єдність і взаємодія особистості й оточення [9, с. 86-87].

Є.В. Фесенко вважає, що об'єктом злочину є соціальні цінності, тобто різноманітні об'єкти матеріального світу, у тому числі й сама людина, які мають суттєве позитивне значення для окремих осіб, соціальних груп і суспільства в цілому. Учений переконує: «Тому вони охороняються нормами різних галузей права, а найважливіші з них бере під захист кримінальне законодавство. Будь-яке злочинне діяння, спрямоване проти цих найважливіших цінностей, створює заповідання або спричинення їм шкоди. Тому зазначені цінності виступають як об'єкт злочину» [10, с. 124; 11, с. 75-78].

На думку С.Б. Гавриша, кримінальний закон охороняє не суспільні відносини, оскільки вони являють собою лише певну форму наукової абстракції, а матеріальні явища (життя, здоров'я, гідність, майно, природні об'єкти тощо). Дослідник пропонує замість концепції «об'єкт злочину – суспільні відносини» використовувати концепцію «об'єкт – правове благо як визначена цінність» [2, с. 28, 54].

І.В. Самощенко вважає, що ідея об'єкта злочину як поставлених під охорону кримінальним законом суспільних відносин є надмірно ускладненою, і наполягає на тому, що найбільш вдалим є уявлення, яке досягається за допомогою пояснення через категорію «інтерес» [12, с. 114].

Оригінальну точку зору на проблему об'єкта злочину висловлює російський учений Г.П. Новосьолов. Він вважає, що об'єктом будь-якого злочину є людина, тобто окремі особи або група осіб, матеріальні чи нематеріальні цінності яких, будучи поставленими під кримінально-правову охорону, піддаються злочинному впливу, у результаті чого цим особам заподіюється шкода або створюється загроза заподіяння шкоди [13, с. 62-64; 14, с. 135].

В.П. Ємельянов у цілому підтримує позицію Г.П. Новосьолова, що об'єктом злочину виступає людина. Однак, на його переконання, така думка вимагає деякого уточнення, оскільки не кожний злочин посягає безпосередньо на людину, може заподіяти їй шкоду опосередковано, за допомогою впливу на умови життя й оточення. Скоюючи злочин, винна особа безпосередньо посягає не лише на людей, а й на ті чи інші різновиди, аспекти, прояви життя, діяльності людини, колективів, суспільства, їх безпеку, умови існування й функціонування, тобто на охоронювані кримінальним законом конкретні сфери життєдіяльності людей, що виступають безпосередніми об'єктами злочинів як реальних явищ дійсності. Таким чином, В.П. Ємельянов робить висновок, що універсальною категорією, здатною охоплювати всі без винятку охоронювані кримінальним законом реальні об'єкти, може виступати категорія «сфери життєдіяльності людей» [15, с. 72-73].

Розглянувши все різноманіття існуючих думок із приводу того, що є об'єктом злочину, схилиємося до тієї позиції, згідно з якою об'єктом злочину є суспільні відносини, на які посягає злочин, завдаючи їм певної шкоди, та які поставлено під охорону кримінального закону.

Під родовим об'єктом розуміють об'єкт, що охороняє певне коло тотожних чи однорідних за своєю соціальною й економічною сутністю суспільних відносин, які через це повинні охоронятися єдиним комплексом взаємозалежних кримінально-правових норм. Родовий об'єкт злочинів повинен включати видові об'єкти та охоплювати основні безпосередні об'єкти суспільно небезпечних діянь, що входять до цієї групи (цього роду, виду) злочинів.

Визначення характерних ознак родового об'єкта дозволяє правильно зрозуміти особливості, що вирізняють злочинне порушення доквілля серед інших злочинних посягань. Адже згідно із загальноновизнаним постулатом кримінально-правової теорії саме родовий об'єкт є для певної групи однорідних злочинів критерієм, що відображає її специфіку, дає змогу правильно класифікувати норми кримінального права та відмежувати одну групу злочинів від інших. Оскільки ці злочини передбачено в розділі VIII «Злочини проти доквілля» Кримінального кодексу України (далі – ККУ), а в основу кодифікації Особливої частини ККУ покладено родовий об'єкт, варто зосередити увагу на розгляді об'єкта злочинів проти доквілля.

Слід зазначити, що проблема об'єкта злочинів проти доквілля й донині вважається однією з найбільш складних і суперечливих у теорії вітчизняного кримінального права. Про це свідчить те, що узгодженої позиції щодо поняття об'єкта цих злочинів так і не було досягнуто, незважаючи на численні наукові дослідження.

Велику роль серед міжнародних правових актів у захисті доквілля відіграє Конвенція Ради Європи про захист доквілля засобами кримінального законодавства від 04.11.1998 р. ETS № 172 (ратифікована Україною 24.01.2006 р.) [16].

Згідно зі ст.50 Конституції України кожен має право на безпечне для життя й здоров'я доквілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Згідно зі ст. 66 Основного Закону України кожен зобов'язаний не заподіювати шкоду природі та відшкодовувати завдані ним збитки [17].

Згідно зі ст.12 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 р. № 1264-ХІІ громадяни України мають такі обов'язки: а) берегти природу, охороняти, раціонально використовувати її багатства відповідно до вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища; б) здійснювати діяльність із додержанням вимог екологічної безпеки, інших екологічних нормативів та лімітів використання природних ресурсів; в) не порушувати екологічні права й законні інтереси інших суб'єктів; г) вносити штрафи за екологічні правопорушення; г) компенсувати шкоду, заподіяну забрудненням та іншим негативним впливом на навколишнє природне середовище. Громадяни України зобов'язані виконувати також інші обов'язки в галузі охорони навколишнього природного середовища згідно із законодавством України [18].

Розділ VIII Особливої частини ККУ має назву «Злочини проти доквілля». Доквілля у свою чергу охоплює сукупність компонентів природного середовища, природних, природно-антропогенних, а також антропогенних об'єктів.

З огляду на науково обґрунтовані теоретичні передумови дослідження суспільних відносин, які за певних умов стають об'єктом злочину, проаналізуємо підходи та існуючі позиції щодо об'єктів злочинів проти доквілля. У юридичній літературі різних часів можна зустріти твердження, що об'єктом цих складів злочинів є такі відносини: 1) з порядку використання природних багатств у господарській діяльності чи суспільні відносини з їх використання; 2) із соціалістичної власності, матеріалізовані в природних багатствах; 3) соціалістичні суспільні відносини, що забезпечують раціональне використання й охорону природних багатств; 4) самі природні багатства; 5) природоохоронні відносини, спрямовані на охорону навколишнього природного середовища людини, його покращення й оздоровлення, а також на науково обґрунтоване, раціональне використання й відтворення природних ресурсів, збереження нормального економічного стану біосфери; 6) відносини з порушення правил виробництва, промислів; 7) суспільні відносини, що забезпечують безпечні природні умови з метою задоволення їх різнобічних потреб; 8) суспільні відносини, що полягають у використанні, збереженні й покращенні природного середовища в інтересах соціалістичного суспільства, куди входять також охорона радянського народного господарства, порядок управління, громадська безпека тощо в ролі складових, додаткових об'єктів; 9) відносини з охорони природного середовища, його використання в інтересах соціалістичного суспільства; 10) блага, що охороняються кримінальним правом (сама природа, природні об'єкти, екологічна безпека як особливо важливі й неперехідні цінності); 11) деякі інші інтереси

соціалістичного господарства в різних його сферах (лісового господарства, рибальства, мисливства тощо); 12) суспільна безпека, яка найчастіше розуміється як стан захищеності суспільних інтересів.

Крім того, О.Л. Дубовик вважає об'єктом досліджуваних злочинів комплекс фактичних суспільних відносин, їх правової форми й матеріальної оболонки, здійснення яких забезпечує життєдіяльність людини, використання нею навколишнього середовища як безпосереднього базису існування, задоволення розумних соціальних потреб, а також гарантує її безпеку [19, с. 177].

С.Б. Гавриш, З.Г. Корчева вважають, що злочини проти довкілля мають своїм родовим об'єктом суспільні відносини, які забезпечують охорону довкілля, його науково обґрунтоване раціональне використання та відтворення природних ресурсів, охорону нормального екологічного стану біосфери [20, с. 141].

Вважаємо переконливою точку зору В.К. Матвійчука, який зауважує, що під родовим об'єктом складів злочинів проти довкілля розуміють суспільні відносини з приводу умов (стосунків), що забезпечують існування багатофункціональної збалансованої єдиної системи, до якої належить також людина (що утворює навколишнє природне середовище), її охорону, раціональне використання, оздоровлення й відтворення такої системи для теперішніх і майбутніх поколінь, що гарантуватиме безпечно для життя й здоров'я навколишнє природне середовище [3, с. 165].

Пленум Верховного Суду України в Постанові «Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля» від 10.12.2004 р. № 17 слушно відзначає, що злочини та інші правопорушення проти довкілля посягають на суспільні відносини у сфері охорони конституційного права громадян на безпечно довкілля, а також у сфері охорони, використання, збереження й відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання й усунення негативного впливу господарської та іншої діяльності людини на навколишнє природне середовище, збереження генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій, а також природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною [21, с. 9].

В.М. Комарницький, О.О. Дудоров і Д.В. Каменський доречно визначають, що родовим об'єктом злочинів проти довкілля варто визнавати такий стан навколишнього природного середовища та його окремих компонентів, за якого відсутня небезпека для життя й здоров'я людей, забезпечується раціональне використання й відтворення природних ресурсів, дотримується належний екологічний стан біосфери [22, с. 689]. Крім того, вони на підставі узагальнення існуючих у теорії кримінального права підходів до класифікації злочинів проти довкілля й залежно від безпосереднього об'єкта посягання доволі вдало, на наше переконання, пропонують такий поділ досліджуваних злочинів:

- 1) злочини проти екологічної безпеки (ст.ст.236, 237, 238, 253 ККУ);
- 2) злочини, що посягають на встановлений порядок використання землі та її надр (ст.ст.239, 239-1, 239-2, 240, 254 ККУ);
- 3) злочини, що посягають на встановлений порядок охорони атмосферного повітря та водних ресурсів (ст.ст.241, 242, 243, 244 ККУ);
- 4) злочини, що посягають на встановлений порядок лісокористування, використання рослинного й тваринного світу (ст.ст.245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252 ККУ) [22, с. 697].

Таким чином, проаналізувавши висловлені думки щодо цієї проблеми, з огляду на те, що родовий об'єкт злочинів повинен включати видові об'єкти й охоплювати основні безпосередні об'єкти суспільно небезпечних діянь, що входять до цієї групи (цього роду, виду) злочинів, з огляду на класифікацію розглядуваних злочинів залежно від безпосереднього об'єкта посягання пропонуємо власне формулювання визначення родового об'єкта злочинів проти довкілля, під яким необхідно розуміти суспільні відносини у сфері довкілля, тобто у сфері екологічної безпеки, встановленого порядку використання землі та її надр, рослинного й тваринного світу, встановленого порядку лісокористування, а також охорони атмосферного повітря й водних ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тацій В.Я. Объект и предмет преступления в советском уголовном праве / В.Я. Тацій. – Х. : Вища школа, 1988. – 298 с.

2. Гавриш С.Б. Уголовно-правовая охрана природной среды Украины : проблемы теории и развитие законодательства / С.Б. Гавриш. – Х. : Основа, 1994. – 640 с.
3. Матвійчук В.К. Кримінально-правова охорона навколишнього природного середовища (кримінально-правове та кримінологічне дослідження) : монографія / В.К. Матвійчук. – К. : «Азимут-Україна», 2005. – 464 с.
4. Гришук В.К. Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посіб. [для студентів юрид. фак. вищ. навч. закл.] / В.К. Гришук. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. – 568 с.
5. Пионтковский А.А. Уголовное право РСФСР : часть общая / А.А. Пионтковский. – М. : ГИЗ, 1925. – 425 с.
6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.] ; за ред. проф. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – [2-е вид., перероб. і допов.]. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 480 с.
7. Российское уголовное право. Общая часть : учеб. / [под ред. В.Н. Кудрявцева, А.В. Наумова]. – М. : СПАРК, 1997. – 454 с.
8. Кривуля О.М. Чи можуть бути суспільні відносини об'єктом злочину? / О.М. Кривуля, В.М. Куц // Вісник Університету внутрішніх справ. – 1997. – Вип. 2. – С. 70-75.
9. Трубников В.М. Новый взгляд на объект преступления / В.М. Трубников // Право і безпека. – 2002. – № 1. – С. 81-87.
10. Кримінальне право України. Загальна частина / за ред. П.С. Матишевського та ін. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – 512 с.
11. Фесенко Є. Цінності як об'єкт злочину / Є. Фесенко // Право України. – 1999. – № 6. – С. 75-78.
12. Самощенко И.В. Ответственность за угрозу по уголовному праву Украины (понятие, виды, спорные проблемы) : дис... кандид. юрид. наук : спец. 12.00.08 / Самощенко Игорь Викторович. – Х., 1997. – 222 с.
13. Новоселов Г.П. Учение об объекте преступления : методологические аспекты / Новоселов Г.П. – М. : НОРМА, 2001. – 208 с.
14. Уголовное право : Общая часть : учебник / [отв. ред. И.Я. Козаченко и З.А. Незнамова]. – М. : Издательская группа НОРМА–ИНФРА-М, 1999. – 516 с.
15. Емельянов В.П. Концептуальные аспекты исследования объекта преступлений / В.П. Емельянов // Право и политика. – 2003. – № 2. – С. 67-77.
16. Конвенція про захист довкілля засобами кримінального законодавства : конвенція Ради Європи від 04.11.1998 р. ETS N 172 (Страсбург, 04.11.1998 р. ; підписання Україною 24.01.2006 р.) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [сайт]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_560.
17. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (Із наступними змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
18. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-ХІІ (Із наступними змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.
19. Дубовик О.Л. Экологические преступления : комментарий к главе 26 УК РФ / О.Л. Дубовик. – М. : Спартак, 1998. – 352 с.
20. Кримінальне право України : особлива частина : підручник / [М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.] ; за ред. проф. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – [2-е вид., перероб. і доп.]. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.
21. Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля : постанова Пленуму Верховного Суду України від 10.12.2004 р. № 17 // Вісник Верховного Суду України. – 2005. – № 1. – С. 9-12.
22. Кримінальне право (Особлива частина) : підручник : в 2-х т. / [за ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського]. – Луганськ : Вид-во «Елтон – 2», 2012. – Т. 1. – 780 с.

REFERENCES

1. Tatsiy, V.Ya. (1988), *Obekt i predmet prestupleniya v sovetskom ugovnom prave* [Object and subject of crime in the Soviet criminal law], Vishcha shkola, Kharkov, Ukraine.
2. Gavrish, S.B. (1994), *Ugolovno-pravovaya okhrana prirodnoy sredy Ukrainy, problemy teorii i razvitie zakonodatelstva* [Criminal-law protection of the natural environment of Ukraine, problems of theory and the development of legislation], Osnova, Kharkov, Ukraine.
3. Matviychuk, V.K. (2005), *Kryminalno-pravova okhorona navkolyshnogo pryrodnogo seredovyshcha, kryminalno-pravove ta kryminologichne doslidzhennya. Monografiya* [Criminal protection of the natural environment, penal and criminological research. Monograph], Azymut-Ukrayina, Kyiv, Ukraine.
4. Gryshchuk, V.K. (2006), *Kryminalne pravo Ukrayiny, Zagalna chastyna. Navchalnyy posibnyk dlya vyshchykh navchalnykh zakladiv* [Criminal Law Ukraine, General part. High school tutorial], In Yure, Kyiv, Ukraine.
5. Piontkovskiy, A.A. (1925), *Ugolovnoe pravo Rossiyskoy Sovetskoy Federativnoy Sotsialisticheskoy Respubliki, Chast obshchaya* [Criminal Law of the Russian Soviet Federative Socialist Republic, Part of general], Gosudarstvennyy Institut Zakonodatelstva, Moscow, Russia.
6. Bazhanov, M.I. and Stashys, V.V. and Tatsiy, V.Ya. et al. (2005), *Kryminalne pravo Ukrayiny, Zagalna chastyna. Pidruchnyk* [Criminal Law of Ukraine, General part. Textbook], Yurinkom Inter, Kyiv, Ukraine.
7. Kudryavtsev, V.N. and Naumov, A.V. et al. (1997), *Rossiyskoe ugovnoe pravo, Obshchaya chast. Uchebnik* [Russian criminal law, General part. Textbook], Spark, Moscow, Russia.
8. Kryvulya, O.M. and Kuts, V.M. (1997), "Could be a target of public relations?", *Visnyk Universytetu vnutrishnikh sprav*, Iss. 2, pp. 70-75.
9. Trubnikov, V.M. (2002), "A new look at the subject of crime", *Pravo i bezpeka*, no. 1, pp. 81-87.
10. Matyshevskyy, P.S. et al. (1999), *Kryminalne pravo Ukrayiny, Zagalna chastyna* [The Criminal Law of Ukraine, General part], Yurinkom, Kyiv, Ukraine.
11. Fesenko, Ye. (1999), "Values as an object of crime", *Pravo Ukrayiny*, no. 6, pp. 75-78.
12. Samoshchenko, I.V. (1997), "Responsibility for the threat of the criminal law of Ukraine (concept, types, controversial issues)", Thesis for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.08, Natsionalnaya yuridicheskaya akademiya Ukrainy imeni Yaroslava Mudrogo, Kharkov, Ukraine.
13. Novoselov, G.P. (2001), *Uchenie ob obekte prestupleniya, Metodologicheskie aspekty* [The doctrine of the object of the crime, Methodological aspects], Norma, Moscow, Russia.
14. Kozachenko, I.Ya. and Neznamova, Z.A. et al. (1999), *Ugolovnoe pravo, Obshchaya chast. Uchebnik* [Criminal law, General part. Textbook], Norma-Infra-M, Moscow, Russia.
15. Emelyanov, V.P. (2003), "Conceptual aspects of the research object of crime", *Pravo i politika*, no. 2, pp. 67-77.
16. "The Council of Europe Convention on the protection of the environment by means of criminal law", ETS N 172 (Strasbourg, dated November 04, 1998), Official web portal Verkhovna Rada of Ukraine, available at : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_560 (access February 5, 2015).
17. "The Constitution of Ukraine", dated June 28, 1996, no. 254k/96-BP (Since further amendments), (1996), *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, no. 30, Art. 141.
18. "Law of Ukraine on environmental protection", dated June 25, 1991, no. 1264-XII (Since further amendments), (1991), *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, no. 41, Art. 546.
19. Dubovik, O.L. (1998), *Ekologicheskie prestupleniya, Kommentariy k glave 26 Ugolovnogo kodeksa Rossiyskoy Federatsii* [Environmental crime, Comment to Chapter 26 of the Criminal Code of the Russian Federation], Spartak, Moscow, Russia.

20. Bazhanov, M.I. and Stashys, V.V. and Tatsiy, V.Ya. et al. (2005), *Kryminalne pravo Ukrainy, Osoblyva chastyna. Pidruchnyk* [The Criminal Law of Ukraine, Special part. Textbook], Yurinkom Inter, Kyiv, Ukraine.
21. “Resolution of the Supreme Court of Ukraine on judicial practice in cases of crimes and other offenses against the environment”, dated December 10, 2004, no. 17, (2005), *Visnyk Verkhovnoho Sudu Ukrainy*, no. 1, pp. 9-12.
22. Dudorov, O.O. and Pysmens'kyi, Ye.O. et al. (2012), *Kryminalne pravo, Osoblyva chastyna. Pidruchnyk, Tom 1* [The Criminal Law, Special Section. Textbook, Vol. 1], Elton – 2, Lugansk, Ukraine.

УДК 346.7: 339.338 (477)

АНТИДЕМПІНГОВІ ЗАХОДИ ЯК ФОРМА КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Добровольська В.В., доцент

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
вул. Піонерська, 5, м. Одеса, Україна
vlada20-10@mail.ru*

Досліджено характеристику поняття антидемпінгових заходів, які найчастіше застосовуються, опосередковують зовнішньоекономічну діяльність та можуть бути виражені як форма контролю у сфері господарювання, з окресленням їх ознак і видів. Визначено, що демпінг є економічним і юридичним поняттям, яке є частиною економічних процесів держави. Зроблено висновок, що демпінг є контрольно-наглядовим інструментом перешкоджання й усунення конкуренції на експортному ринку й передумовою монополізації ринку.

Ключові слова: контроль, сфера господарювання, антидемпінгові заходи, зовнішньоекономічна діяльність, суб'єкти господарської діяльності, чинне законодавство.

АНТИДЕМПИНГОВЫЕ МЕРЫ КАК ФОРМА КОНТРОЛЯ В СФЕРЕ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

Добровольская В.В., доцент

*Национальный университет «Одесская юридическая академия», ул. Пионерская, 5, г. Одесса, Украина
vlada20-10@mail.ru*

Исследована характеристика понятия антидемпинговых мер, которые часто применяются, опосредуют внешнеэкономическую деятельность и могут быть выражены как форма контроля в сфере хозяйствования, с выделением их признаков и видов. Определено, что демпинг является экономическим и юридическим понятием, которое является частью экономических процессов государства. Сделан вывод о том, что демпинг является контрольно-надзорным инструментом предупреждения и устранения конкуренции на экспортном рынке и условием монополизации рынка.

Ключевые слова: контроль, сфера хозяйствования, антидемпинговые меры, субъекты хозяйственной деятельности, действующее законодательство.

ANTI-DUMPING MEASURES AS A FORM OF CONTROL IN MANAGEMENT

Dobrovolska V.V.

*National university «Odessa law academy», str. Pioneer, 5, Odessa, Ukraine
vlada20-10@mail.ru*

Business law, including the Commercial Code of Ukraine sets according to the Constitution of Ukraine legal basis of economic activity (economic) based on a variety of subjects of various business, operating under business. The emergence and spread of self-initiating activity of economic relations aimed at the production of goods, provision of services for profit was only possible in countries whose economies have evolved by way of market economy, that is, with a variety of self-relevant legal factors, among of which are anti-dumping measures.

The modern world market is characterized by rapid growth and competition relative over saturation of various goods and services, these conditions affect economic relations between countries, especially in their measures used in foreign policy, but many countries in the competition instead of trade restrictions increasingly use a variety of measures promoting